

ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΑΛΗΑΣ

Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Συζήτηση και προβληματισμοί

ΑΘΗΝΑ 2013

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.2
 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΘΕΜΑΤΩΝ	
1. <u>Τρεις ευκαιρίες πρόσβασης σε πληροφορίες και μηχανισμούς για τους φοιτητές στην ΑεξΑΕ</u>	σελ.2
2. <u>Επιπτώσεις από τη μονομερή άποψη στο διδακτικό/μαθησιακό υλικό στην ΑεξΑΕ</u>	σελ.3
3. <u>Σημασία, όρια και κίνδυνοι από τη χρήση των ΤΠΕ στη μεταφορά & μετάδοση πληροφοριών-εκπαιδευτικού υλικού στην ΑεξΑΕ</u>	σελ.4
4. <u>Η αυτομάθηση στην εξΑΕ</u>	σελ.5
5. <u>Η αντικειμενικότητα στο διδακτικό υλικό του εκπαιδευτικού οργανισμού</u>	σελ.6
6. <u>Ο ρόλος του καθηγητή – συμβούλου σε ένα ανοικτό και δημοκρατικό σύστημα εκπαίδευσης</u>	σελ. 7
7. <u>Τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του καθηγητή-συμβούλου σε ένα περιβάλλον εξ αποστάσεως εκπαίδευσης</u>	σελ.7
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	 σελ.8

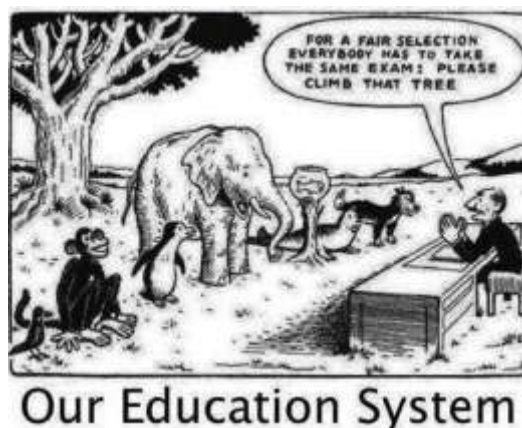
Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: συζήτηση και προβληματισμοί

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στα ανοιχτά συστήματα εκπαίδευσης, σύμφωνα με τους Λιοναράκη & Λυκουργιώτη (1998,1999), υπάρχει ένα ιδεώδες, μια φιλοσοφία και με βάση αυτή, χαρακτηρίζονται ως “ανοικτή εκπαίδευση” και “ανοικτή παιδεία”. Όπως υποστηρίζουν οι ίδιοι, όλοι οι άνθρωποι πρέπει να έχουν δικαίωμα στη μόρφωση και να μπορούν να την απολαμβάνουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Για το λόγο αυτό η δομή και η λειτουργία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων πρέπει να είναι τέτοια ώστε η πρόσβαση στη γνώση να είναι εφικτή σε όσους ενδιαφέρονται να την αποκτήσουν.

Στην εργασία αυτή, στα πλαίσια της ΘΕ ΕΚΠ 65 «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» του ΕΑΠ, εστιάζοντας στη φιλοσοφία και στον τρόπο λειτουργίας της ΑεξΑΕ, θα εξετάσουμε τι συμβαίνει σε ένα ανοιχτό σύστημα εκπαίδευσης όταν κάποιοι από τους βασικούς του πυλώνες δεν λειτουργούν σωστά και δεν ανταποκρίνονται στο ρόλο τους. Μεταξύ αυτών είναι η δυσκολία των φοιτητών για πρόσβαση στις δομές και τις πληροφορίες του ιδρύματος, η έλλειψη πλουραλισμού στο διδακτικό υλικό, η συμβολή των νέων τεχνολογιών στη μεταφορά γνώσης και πληροφορίας, καθώς και ο ρόλος του Καθηγητή/Συμβούλου. Στη συνέχεια θα δούμε πώς επηρεάζουν την μαθησιακή διεργασία των σπουδαστών και γενικότερα στο ιδεώδες της ΑεξΑΕ.

1. Ίσες ευκαιρίες πρόσβασης σε μηχανισμούς και πληροφορίες για τους φοιτητές ΑεξΑΕ

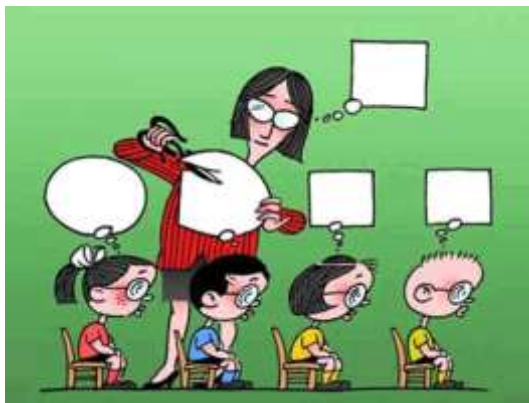
Αυτό που χαρακτηρίζει ένα Ανοικτό Πανεπιστήμιο είναι το γεγονός ότι όλοι όσοι ενδιαφέρονται να σπουδάσουν σε αυτό έχουν τη δυνατότητα να εγγραφούν χωρίς εξετάσεις. Στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής, είναι

απαραίτητο να έχουν τις ίδιες δυνατότητες πρόσβασης στις πληροφορίες και στους μηχανισμούς υποστήριξης. Αυτά αποτελούν προϋπόθεση για την απρόσκοπτη παρακολούθηση των μαθημάτων και την ολοκλήρωση με επιτυχία των σπουδών στην ΑεξΑΕ.

Σε ένα ίδρυμα ΑεξΑΕ το μέσο, για την παρακολούθηση μιας θεματικής ενότητας (Θ.Ε.), η οποία αποτελεί τη βασική λειτουργική μονάδα στη διάθρωση των σπουδών, είναι η εξ αποστάσεως μέθοδος εκπαίδευσης. Η μαθησιακή διεργασία για την παρακολούθηση των μαθημάτων γίνεται σχεδόν αποκλειστικά από απόσταση. Για το λόγο αυτό πρέπει όλοι οι φοιτητές να έχουν ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στο εκπαιδευτικό υλικό και στην αμφίδρομη επικοινωνία με τον Κ/Σ, αφού όπως αναφέρει ο Ματραλής (1998,1999), η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης βασίζεται απόλυτα στην ποιότητα του εκπαιδευτικού υλικού και στην ποιότητα της επικοινωνίας των σπουδαστών με τους καθηγητές και τον εκπαιδευτικό οργανισμό.

Είναι πολύ πιθανό όσοι φοιτητές δεν έχουν ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στο εκπαιδευτικό υλικό και στις δομές υποστήριξής τους από το ίδρυμα ΑεξΑΕ, να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην παρακολούθηση και την επιτυχή ολοκλήρωση μιας (Θ.Ε.). Αυτό μπορεί να τους οδηγήσει σε απομόνωση, αποτυχία ή ακόμη και σε εγκατάλειψη των σπουδών τους.

2. Επιπτώσεις από τη μονομερή άποψη στο διδακτικό/μαθησιακό υλικό στην ΑεξΑΕ

Ένα μεγάλο μέρος της μαθησιακής διεργασίας των εκπαιδευόμενων στην ΑεξΑΕ πραγματοποιείται με βάση το διδακτικό υλικό που παρέχει το εκπαιδευτικό ίδρυμα στους σπουδαστές. Έτσι η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης βασίζεται κυρίως στην αλληλεπίδραση του εκπαιδευόμενου, με το «εκπαιδευτικό πακέτο» που έχει στη διάθεσή του.

Το ζητούμενο είναι ο σπουδαστής μέσα από την μαθησιακή του πορεία, με τη νέα γνώση που αποκτά, να διευρύνει τις κοινωνικές του δεξιότητες, υιοθετώντας νέες στάσεις και

συμπεριφορές. Για το λόγο αυτό η μονομέρεια απόψεων στο διδακτικό υλικό αποτελεί εμπόδιο στην πραγματοποίηση των στόχων που αναφέραμε, ενώ η πολυμορφικότητα, ο πλουραλισμός και η παράθεση πολλών απόψεων δημιουργεί προβληματισμό στον σπουδαστή, τον παρωθεί σε περαιτέρω αναζήτηση και μελέτη και συντελεί στην καλλιέργεια της κριτικής του σκέψης.

3. Σημασία, όρια και κίνδυνοι από τη χρήση των ΤΠΕ στη μεταφορά και μετάδοση πληροφοριών-εκπαιδευτικού υλικού στην ΑεξΑΕ

Η σύγχρονη τεχνολογία, τις τελευταίες δεκαετίες, συμβαδίζει και αναπτύσσεται παράλληλα με την εξΑΕ επηρεάζοντας την οντότητά της, όπως αναφέρει ο Λιοναράκης (2006). Ο σπουδαστής είναι απομακρυσμένος από τον εκπαιδευτή και η υποστήριξή του γίνεται κυρίως μέσω των ΤΠΕ, ο ρόλος των οποίων είναι σημαντικός στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Λόγω της συμβολής των ΤΠΕ στην ανάπτυξη της εξΑΕ υπάρχει κίνδυνος να τις θεωρήσουμε ως αυτοσκοπό. Το ζητούμενο είναι να διακρίνουμε ότι απλά χρησιμεύουν για την υλοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην εξΑΕ, αφού «ένα μεγάλο μέρος της διδασκαλίας καθοδηγείται από κάποιον που βρίσκεται σε χώρο και χρόνο σε απόσταση από το σπουδαστή» (Hilary Perraton 1998, όπ. αν. Λιοναράκης 2006, σελ. 4). Πρέπει επομένως να είναι διακριτός ο ρόλος των ΤΠΕ ως μέσο μεταφοράς διδακτικού υλικού και πληροφοριών.

4. Η αυτομάθηση στην εξΑΕ

Η φιλοσοφία και η λογική της εξΑΕ την ορίζει ως «*την εκπαίδευση που διδάσκει και ενεργοποιεί το μαθητή πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα, προς μια ευρηκτική πορεία αυτομάθησης*» (Λιοναράκης 2001β, σελ 46, οπ. αν. Γκιόσος & Κουτσούμπα). Ο σπουδαστής εμπλέκεται ενεργά στη μαθησιακή διεργασία, με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού υλικού και την καθοδήγηση, από απόσταση, του Καθηγητή/Συμβούλου. Για το λόγο αυτό το εκπαιδευτικό υλικό είναι σχεδιασμένο με τρόπο που να βοηθά το φοιτητή ώστε με τη νέα γνώση και την προηγούμενη εμπειρία του να αποκτήσει νέες γνωστικές δεξιότητες.

Στην ίδια κατεύθυνση και οι Καθηγητές – Σύμβουλοι στην εξΑΕ δεν έχουν ρόλο αυθεντίας, ώστε να δίνουν έτοιμη γνώση, αλλά αντίθετα ανοίγουν νέους ορίζοντες στους σπουδαστές, βοηθώντας τους ταυτόχρονα να ξεπεράσουν ατομικά εμπόδια και φραγμούς. Η εξΑΕ δεν είναι η απλά η μεταφορά γνώσης από απόσταση, αλλά η μάθηση που ανακαλύπτεται από τον ίδιο τον εκπαιδευόμενο, με τις μεθόδους που αναφέραμε. Επίσης είναι το «εργαλείο» για να γίνει πράξη στην ανοιχτή εκπαίδευση μία από τις αρχικές θεωρήσεις της: «*ας τους μάθουμε πώς να μαθαίνουν*» (Λιοναράκης, 2010, σελ. 7).

5. Η αντικειμενικότητα στο διδακτικό υλικό του εκπαιδευτικού οργανισμού

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης συχνά παρουσιάζουν την πραγματικότητα μέσα από ένα δικό τους οπτικό πρίσμα απομονώνοντας το μέρος από το όλο. Έτσι διαστρεβλώνουν την πραγματική εικόνα των πραγμάτων και ο αποδέκτης της πληροφορίας δεν μπορεί να δει την αλήθεια. Το ίδιο είναι δυνατό να συμβεί και με το διδακτικό υλικό που παρέχει ένας εκπαιδευτικός οργανισμός στους σπουδαστές. Για το λόγο αυτό ο δημιουργός του μαθησιακού υλικού οφείλει να μην το διαμορφώνει με κριτήριο τη δική του μονομερή άποψη αλλά την αντικειμενικότητα.

Επειδή επίσης συχνά η ύλη ακολουθεί στερεότυπα και κακοδαιμονίες του παρελθόντος, το ζητούμενο και η πρόκληση είναι να υπάρχει στο διδακτικό υλικό καινοτομία, πλουραλισμός απόψεων και αναφορά σε αξιόπιστες πηγές. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να παρακινείται ο σπουδαστής, στην αναζήτηση της πραγματικότητας και στη διαμόρφωση της δικής του αντικειμενικής άποψης. Ας μην παραβλέπουμε ότι η αλήθεια, συνήθως, δεν είναι αυτό που φαίνεται αλλά αυτό που κρύβεται και εμείς το ανακαλύπτουμε. Επομένως είναι χρήσιμο οι σπουδαστές να αποκτήσουν κριτική δεξιότητα για να ανακαλύπτουν την αλήθεια, «πίσω από τις λέξεις».

6. Ο ρόλος του Καθηγητή/Συμβούλου σε ένα ανοικτό και δημοκρατικό σύστημα εκπαίδευσης.

Στην ανοικτή εκπαίδευση ο ρόλος του Καθηγητή/Συμβούλου (Κ/Σ) είναι καθοριστικός, αφού υλοποιεί στην πράξη την υποχρέωση που έχει το εκπαιδευτικό ίδρυμα να παρέχει στους σπουδαστές του υποστήριξη. Μέσα από το ρόλο του ο Κ/Σ υποστηρίζει, ενθαρρύνει, και αξιολογεί τους φοιτητές, σε όλη τη μαθησιακή τους πορεία, με στόχο να ολοκληρώσουν με επιτυχία τις σπουδές τους. Για να επιτελέσει σωστά το έργο του, οι σημαντικότερες δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει είναι γνωστικές, οργανωτικές και παιδαγωγικές.

Στις δεξιότητες που αναφέραμε, αυτό που χαρακτηρίζει περισσότερο τον Κ/Σ και τον διακρίνει στην επιτυχία του έργου του θεωρούμε ότι είναι η καλές σχέσεις και η επικοινωνία που έχει με τους σπουδαστές. Έτσι ανταποκρίνεται καλύτερα στο ρόλο του και αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην επιτυχημένη και αποτελεσματική λειτουργία ενός ανοικτού και δημοκρατικού συστήματος εκπαίδευσης.

7. Τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του καθηγητή-συμβούλου σε ένα περιβάλλον εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Στην ΑεξΑΕ ο ρόλος του Κ/Σ είναι καθοριστικός. Λόγω της φυσικής απόστασης που υπάρχει, είναι σημαντικό να είναι «κοντά» στο σπουδαστή, να γνωρίζει τις δυσκολίες, και τις

ανάγκες που αντιμετωπίζει, και να τον συμπαραστήκεται να ξεπεράσει τα εμπόδια που συναντά κατά τη διάρκεια των σπουδών του. Επίσης ο Κ/Σ φροντίζει να υπάρχει συνεχής επικοινωνία, με το φοιτητή, υποστήριξη και εμπύχωση. Πρέπει ακόμη να γνωρίζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε φοιτητή και να καλλιεργεί ένα δημιουργικό μαθησιακό κλίμα έτσι ώστε να τον εμπύχώνει για να αισθάνεται ότι τον στηρίζει όσο διαρκούν οι σπουδές του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Βασάλα Π., Γκίοςος Ι., Κουτσούμπα Μ., Λιοναράκης Α. (επιμέλεια), Ξένος Μ. (2005). Ανοιχτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές, στο: Γκίοςος Ι. & Κουτσούμπα Μ. *Θεωρητικές προσεγγίσεις στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού στην ΑεξΑΕ* (σελ. 39-52) σελ 46 Δ τόμος) Πάτρα: ΕΑΠ

Βεργίδης, Δ. & Λιοναράκης Α., & Λυκουργιώτης Α., & Μακράκης Β., & Ματραλής Χ. (1998,1999). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Θεσμοί και λειτουργίες, στο: Λιοναράκης Α. & Λυκουργιώτης Α. . τομ. Α', *Ανοικτή και παραδοσιακή εκπαίδευση*, (σελ. 19 – 46), Πάτρα: ΕΑΠ

Βεργίδης, Δ. & Λιοναράκης Α., & Λυκουργιώτης Α., & Μακράκης Β., & Ματραλής Χ. (1998,1999). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Θεσμοί και λειτουργίες, στο: Ματραλής Χ. τομ. Α', *Εκπαίδευση από Απόσταση*, (σελ. 41– 94) Πάτρα: ΕΑΠ

Λιοναράκης Α., (2006). Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης, στο Λιοναράκης Α. (επιμ.) *Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση: Στοιχεία θεωρίας και πράξης*, (σελ. 7- 41). Αθήνα: Προπομπός

Λιοναράκης Α. (2010). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο: από το δημοκρατικό όραμα στη βιομηχανοποιημένη μάθηση, Περιοδικό "Ανοικτή Εκπαίδευση" Τόμ. 6, αρ. 1&2. Αθήνα
Ανάκτηση 4/2/2013 από World Wide Web:
<http://journal.expertones.gr/index.php/openjournal/article/view/96>